

Тематска
анализа/дијагностика:
**Економски
развој**

Извршно резиме

Економскиот развој има за цел на сите граѓани да им обезбеди зголемување на благосостојбата и животниот стандард, преку оптимално искористување на природните, економските, човечките потенцијали кои ќе овозможат раст базиран на знаење, зголемено производство, вработеност, со истовремено почитување на потребите на идните генерации. Економскиот развој е клучна алка која придонесува кон поголема продуктивност, вработеност, квантитативни/квалитативни структурни и технолошки промени како и одржливо зголемување на животниот стандард и благосостојбата на сите индивидуи во земјата.

Во нашата земја постојат поголем број на фактори кои ги намалуваат можностите за подинамичен развој, како ниската продуктивност, неповолните демографски трендови, слаба искористеност на иновативниот капацитет, загадувањето на животната средина, ниското ниво на ефикасност на државата во унапредување на развојот, бавниот напредок во ЕУ интеграциите итн. Лимитирачките фактори поставуваат одредени предизвици кои треба да се земат предвид при конципирањето на стратегијата за развој. Зголемувањето на продуктивноста на работната сила и потенцијалот за раст треба да бидат клучни приоритети, клучни цели во креирање на политиките за развој. Економскиот прогрес не може да се забрза без да се подигне нивото на продуктивност на работната сила. Слабата продуктивност е поврзана со многубројни фактори: вложувања во човечки капитал, иновативниот капацитет, квалитетот на образованието, демографските промени, неефикасноста на институциите, недовербата во институциите, нивото на технолошка развиеност, недоволно високо ниво на дигитализација. Демографските промени имаат значаен импакт врз развојот на општеството и квалитетот на живот во иднина. Учениците од нашите училишта редовно остваруваат слаби резултати меѓународните PISA тестови, а дополнително земјата сеуште има ниска стапка на писменост. Во поглед на формирањето на соодветни кадри, сеуште има дискрепанци помеѓу побарувачката и понудата за различни занимања и профили на пазарот на труд. Во поглед на институциите, иако се преземени мерки и забележан е напредок, сепак сеуште постојат долги административни и правни процедури, неефикасна јавна потрошувачка, неефикасна и преобемна јавна администрација, високо перцепирано ниво на корупција, кои не одат во прилог на забрзан економски напредок на земјата. Значителен предизвик е и одржување на фискална стабилност, со оглед на растот ја јавниот долг како последица од неповолните фискални последици од кризата предизвикана од пандемијата и потребната поддршка од страна на државата.

Северна Македонија доста заостанува и во поглед на дигитализацијата, иако имаше значителен напредок со почетокот на пандемијата. Нивото на иновативност треба да се подобри. Вложувањата во истражување и развој се на многу ниско ниво (0,22 % од БДП, што е 10 пати помалку од просекот на ЕУ-27). Дополнително, заложбите за зелен раст наметнуваат потреба од преземање мерки во насока на намалување на загадувањето и воведување на нови и иновативни решенија во работењето на економските субјекти. Исто така треба да се адресира високото ниво на неформална економија. Со цел утврдување на начинот на кој биле третираны до сега најголем дел од погоре спомнатите предизвици нашата тематска анализа вклучува анализа на клучните стратешки документи, засегнати страни, клучни индикатори и утврдување на тесни грла во процесите.

На почетокот е презентирана елаборација на клучните цели, политики и насоки утврдени во стратешките документи кои во значаен или посебни делови третираат прашања поврзани со економскиот развој. Во оваа насока анализата подолу ги анализира Програма на економски реформи 2022-2024; Фискална стратегија на Република Северна Македонија за 2022- 2024 (со изгледи до 2026) и Ревидирана фискална стратегија на Република Северна Македонија за 2022- 2024 (со изгледи до 2026); Програма за работа на Владата на Република Северна Македонија за периодот 2022 – 2024 година; План за забрзан економски раст 2022-2026; План

за јавни инвестиции 2022-2026; Планот за фискална одржливост и поддршка на економскиот раст 2022-2026; Национална стратегија за одржлив развој на Република Македонија 2009-2030; Индустриска стратегија на Република Македонија 2018-2027; Приоритети на идниот развој на Република Македонија, МАНУ; Стратегија за рамномерен регионален развој на Република Северна Македонија 2021 – 2031; Стратегија за иновации на Република Македонија 2012-2020 и Стратегија за мали и средни претпријатија (2018-2023). Во контекст на овие стратешки документи ја анализираме усогласеноста на стратешките документи во оваа тематска област, како и утврдување на клучните предизвици поврзани со досегашната имплементација на овие клучни документи.

Посебно важно беше да бидат утврдени и клучните институции носители на доминантен дел од политиките во доменот на економскиот развој. Имајќи предвид дека оваа тематска област се преклопува и опфаќа бројни подобласти кои се третирали во посебни тематски анализи – правиме обид да ги структурираме клучните институции носители на политиките поврзани со економскиот развој. Во оваа насока беа кратко елаборирани улогите на: Владата на Република Северна Македонија, Комисија за економски систем и тековна економска политика, Министерство за финансии, Министерството за економија, Дирекцијата за технолошко индустриски развојни зони, Фондот за иновации и технолошки развој, Националниот совет за одржлив развој, Секторот за одржлив развој и инвестиции (во рамките на Министерството за животна средина и просторно планирање), Стопанските комори на Северна Македонија, Развојна банка на Северна Македонија АД Скопје.

Анализата во тематската област понатаму се фокусира на кратка елаборација на клучните индикатори од интерес за економскиот развој. Посебно во опис и дефинирање на индикаторите и нивната улога, изворите на податоци за утврдување на истите, утврдување на постоечките трендови за секој од индикаторите и потенцијалните недостатоци во однос на истите. Иако посебно беше посветено внимание за селекција на клучните индикатори кои не би биле предмет на обработка во другите тематски области, свесни сме дека поради обемот на областа – Економски развој еден мал дел од истите може да бидат дел од елаборацијата во другите тематски анализи. Следните индикатори беа предмет на обработка: Бруто домашен производ (БДП), Додадената вредност, Национален доход, Инвестиции во основни средства, Активни деловни субјекти, Деловни тенденции во преработувачката индустрија, Трошоци за истражување и развој – според секторот на извршување, Вработени во истражувачко развојна дејност, Тенденции на пазарот на трудот, Надворешни миграции, Надворешно-трговска размена, Странски директни инвестиции, Нето национално штедење, Очекувано траење на животот, Трошоци за здравство.

Анализата беше дополнета и со посебна елаборација од стратешки аспект и од аспект на потенцијален третман преку посебни индикатори на меѓутематските прашања - социјална инклузија; добро владеење; управување со ризик од катастрофи и отпорност; дигитализација и иновации; родова перспектива; човекови права.

Ваквата тематска анализа не би била целосна ако на крај не беа вклучени во посебен дел и забелешките сугестиите на мапираните документи, индикатори, предизвици од страна на релевантните чинители/институции и засегнатите страни.